

Protokoll

BISPEMØTET 2008

Kristiansand, 22. – 23. januar 2008

Oslo, 10. – 13. mars 2008

Oslo, 2. – 7. oktober 2008

Produsert av Bispemøtet 2008.

Bestilles fra:
Kirkerådets materiellekspedisjon
Postboks 799 Sentrum
0106 Oslo
Tlf. 23081219 (kl. 10-14)
Faks: 23081201
Epost: materiell@kirken.no

Innhold

Protokoll fra bispemøte 22. – 23. januar

BM 01/08	Innkalling og dagsorden.....	7
BM 02/08	”Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church”.....	7
BM 03/08	Etter Kirkemøtet 2007.....	7
BM 04/08	Håndtering av personalsaker.....	8
BM 05/08	Gudstjenestereformen	9
BM 06/08	Endringer i KRL-faget	9
BM 07/08	Oppnevning til STAVU	9
BM 08/08	Orienteringer og referatsaker	10
BM 09/08	Møteplanen	11

Protokoll fra bispemøte 10. - 13. mars

BM 10/08	Innkalling og dagsorden.....	14
BM 11/08	Møte med kirkestatsråden	14
BM 12/08	Delegasjon av biskopens myndighet.....	14
BM 13/08	Kirkelig tilsyn	15
BM 14/08	Utviklingsprogram for proster	15
BM 15/08	Gudstjenestereformen	16
BM 16/08	Biskopenes forvaltning av kirkeloven §§ 18 og 21	18
BM 17/08	Oppnevning av valgkomite	19
BM 18/08	Bispemøtets arbeidsform	19
BM 19/08	Bispemøtets utredningsbehov	20
BM 20/08	Ordinasjonssamtalen	20
BM 21/08	Orienteringer	20
BM 22/08	Møteplanen	21
BM 23/08	Påkehilsen fra Bispemøtet.....	22

Protokoll fra bispemøte 2. - 7. oktober

BM 24/08	Konstituering.....	25
BM 25/08	Orienteringssaker	25
BM 26/08	Referatsaker	26
BM 27/08	Seminar om samfunnets verdigrunnlag	27
BM 28/08	Kirkelig tilsyn	27
BM 29/08	Bispemøtets arbeidsform	29
BM 30/08	Medie- og kommunikasjonsstrategi.....	30
BM 31/08	To kirker - én tro	30
BM 32/08	VTP-studenters samlivsform	31
BM 33/08	Trosopplæringsreformen og Bispemøtets rolle.....	32
BM 34/08	Kirkemøtesaker	32
BM 35/08	Oppnevninger.....	32
BM 36/08	Ny ekteskapslov - kirkelige konsekvenser.....	33
BM 37/08	Valg til Bispemøtets arbeidsutvalg	34
BM 38/08	Kirkelig skjema for vigsel.....	34
BM 39/08	Møteplan	35
BM 40/08	Gudstjenestereformen	36

Det ble holdt bispemøte 22. – 23. januar 2008.

Møtet fant sted på Agder og Telemark bispedømmekontor i Kristiansand.

Disse deltok i møtet:

Biskop Olav Skjevesland, Agder og Telemark, Bispemøtets preses

Biskop Laila Riksaasen Dahl, Tunsberg, Bispemøtets visepreses

Biskop Finn Wagle, Nidaros

Biskop Ole D. Hagesæther, Bjørgvin

Biskop Ernst Baasland, Stavanger

Biskop Ole Christian M. Kvarme, Oslo

Biskop Per Oskar Kjølaas, Nord-Hålogaland

Biskop Helga Haugland Byfuglien, Borg

Biskop Solveig Fiske, Hamar

Biskop Tor Berger Jørgensen, Sør-Hålogaland

Fungerende biskop Øystein Bjørdal, Møre

Møtet ble ledet av Bispemøtets preses, Olav Skjevesland.

Generalsekretær Christofer Solbakken var sekretær for møtet.

Assisterende generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Sven Oppegaard, deltok under behandlingen av sak BM 02/08.

Saksliste

BM 01/08	Innkalling og dagsorden.....	7
BM 02/08	”Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church”.....	7
BM 03/08	Etter Kirkemøtet 2007.....	7
BM 04/08	Håndtering av personalsaker.....	8
BM 05/08	Gudstjenestereformen	9
BM 06/08	Endringer i KRL-faget	9
BM 07/08	Oppnevning til STAVU	9
BM 08/08	Orienteringer og referatsaker	10
BM 09/08	Møteplanen	11

BM 01/08   Innkalling og dagsorden

Innkalling og dagsorden ble godkjent.

BM 02/08   ”Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church”

Det lutherske verdensforbund vedtok på sitt rådsmøte i mars 2007 en tekst om ”episcopal ministry within the apostolicity of the church”. I denne teksten utarbeides en forståelse av bispeembetet i lys av kirkens apostolisitet.

Omtrent på samme tid utkom også studierapporten ”The Apostolicity of the Church”. Denne rapporten er utarbeidet av den internasjonale katolsk-lutherske dialogkommisjonen som har arbeidet siden 1995. I denne rapporten drøftes kirkens apostolisitet i et bredere perspektiv, men også naturlig nok i nær relasjon til bispeembetet.

Assisterende generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Sven Oppegaard, har vært sentral i utarbeidelsen av begge disse tekstene. Han innledet til samtale over tematikken.

Bispemøtet tar samtalen til etterretning.

BM 03/08   Etter Kirkemøtet 2007

Vedtaket i Kirkemøtet 2007 om tilsetting av personer som lever i homofilt partnerskap, har reist flere nye utfordringer.

1) Ansettelse i kirkelig fellestråd

Prosedyren for ansettelse ved kirkelig fellestråd i stilling som krever vigsling bør gjennomgås på nytt. Når det gjelder ansettelse av kateket, diakon og kantor heter det i forskriftens § 5 at ”tilsetting skjer med forbehold om vigsling og at biskopen gir tjenestebrev”. I analogi med reglement for tilsetting av prester bør dette tolkes slik at vigsling vil være en forutsetning for gyldig ansettelsesvedtak, mens tjenestebrev neppe har samme rettsvirkning. Bestemmelsen fordrer en prosedyre hvor biskopen gis anledning til å utøve sitt tilsynsansvar på en god måte.

2) Velsignelse av homofile par

Det er Kirkemøtet som har myndighet til å fastsette liturgier i vår kirke. Prestene er forpliktet til å utføre sin tjeneste i samsvar med kirkens ordninger, og til å forrette gudstjenester og kirkelige handlinger etter fastsatte liturgier, jf Tjenesteordning for menighetsprester § 7.

Kirkemøtet har ikke fastsatt noen liturgi for partnerskapsinngåelse eller forbønn for inngåtte partnerskap. En prest kan – og bør – be for alle som anmoder om prestens forbønn. Imidlertid må man være seg bevisst at en liturgisk forbønnshandling i en gitt situasjon kan oppfattes som en ny liturgisk ordning. En bør unngå forbønnshandlinger som kan oppfattes som en ny liturgisk ordning.

3) Tilsynsordninger

Bispemøtet har mottatt brev fra underskriverne av oppropet ”For enhetens skyld”, med anmodning om å møte biskopene til samtale. Det vises i denne sammenheng til BM 19/01, 33/02 og 01/03.

Bispemøtet imøteser at det i bispedømmerråd og kirkelige fellesråd etableres prosedyrer for ansettelse som gir biskopen anledning til å utøve det tilsynsansvar han eller hun er pålagt.

Bispemøtet vil arbeide videre med spørsmålet om forholdet mellom ekteskap og partnerskap.

Bispemøtets arbeidsutvalg inviterer representanter for underskriverne av oppropet ”For enhetens skyld” til en samtale om tilsynstjenesten.

BM 04/08   Håndtering av personalsaker

På bakgrunn av KKD’s ”Veiledningshefte for kirkelige arbeidsgivere ved mistanke om eller anklage mot arbeidstaker om seksuelle overgrep” har Bispemøtet drøftet håndteringen av personalsaker som handler om grenseoverskridende atferd.

Biskop Helga Haugland Byfuglien innledet til samtale, og trakk opp fire punkter for drøftelse.

1) Forståelsen av overgrep sett i lys av sjelesorgssituasjonen. Hvordan konstitueres en sjelesorgssituasjon? Hva er et overgrep i denne sammenhengen?

2) Hvilken rettslig beskyttelse har den fornærmede?

3) Hvilken praksis skal biskopene legge opp til i håndtering av saker som må forstås som overgrepssaker; a) tap av presterettigheter, b) gjenerverv av presterettigheter, c) avskjed i nåde eller avskjed uten nåde (embedsmenn), oppsigelse eller avskjed (tjenestemenn).

4) Kan det være tjenlig med et eksternt kompetanseorgan?

Bispemøtet vil arbeide videre med disse problemstillingene.

BM 05/08   Gudstjenestereformen

Biskop Finn Wagle orienterte om status i arbeidet med gudstjenestereformen, og la særlig vekt på den tidsramme som er lagt for høring og utprøving av de nye liturgiene.

Bispemøtet ser at den foreslåtte tidsperioden for høring og utprøving av de nye liturgiene blir svært knapp. Bispemøtet vil anmode Kirkerådet om å overveie en utvidelse av prøvingstiden, slik at det kan bli bedre rom for en reell prøving av de nye liturgiene.

BM 06/08   Endringer i KRL-faget

Norge ble dømt i Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) 29. juni 2007 for krenkelse av foreldrenes rett til å gi barna en opplæring i samsvar med eget livssyn. Saken var reist av foreldre som hadde fått avslag på søknader om fullstendig fritak for sine barn fra det daværende grunnskolefaget ”Kristendomskunnskap med religion og livssynsorientering” (KRL). Bakgrunnen for dommen er KRL-faget slik det så ut i 1997.

På bakgrunn av dommen har Kunnskapsdepartementet foreslått endringer i opplæringsloven. Forslagene gjelder bestemmelsen om fritak fra aktiviteter m.m. i opplæringen, lovforankringen av KRL-faget. Dessuten foreslås at fagets navn endres til ”Religion, livssyn og etikk (RLE)”.

Bispemøtet vil formulere en felles høringsuttalelse på bakgrunn av momentene som kom frem i samtalen.

BM 07/08   Oppnevning til STAVU

Biskop Ole D. Hagesæther orienterte om arbeidet i styringsgruppen for arbeidsveilederutdanning (STAVU) og behov for endringer i styringsgruppens sammensetning.

Bispemøtet oppnevner Torbjørn Køhn som BMs representant i STAVU.

BM 08/08   Orienteringer og referatsaker

Olav Skjevesland

Porvoo Primates' Meeting i Dublin.

Eyvind Skeie 60 år

Møte med organisasjonen "Adam" – Kirkens ressurscenter

Møte i arbeidsutvalget i BM.

Møte i Lederforum (BM, KR, SKR og MKR)

Møte mellom KR.s leder og direktør og preses – og representanter for carissimi-oppropet

Ordo Crucis 50-år

Møte m/ statsminister og kirkeminister om stat/kirke

Møte med Organisasjonenes fellestråd

Solveig Fiske

Styret for Det praktisk-teologiske seminar

Per Oskar Kjølaas

Den russisk-ortodokse kirkes forhold til Den norske kirke

Ernst Baasland

Visitagruppen

Nasjonal prostekonferanse i Stavanger

Ole D. Hagesæther

Henvendelser om Downs syndrom og abort

Helga Haugland Byfuglien

Trosopplæringsreformens styringsgruppe

Rett til grav for dødfødte

Finn Wagle

Bispemøtets pilegrimsvandring 3.-8. mai 2008

Tor B. Jørgensen

Diskrimineringslovutvalget

BM 09/08   **Møteplanen**

Bispemøtet fastsatte følgende møteplan for årene 2008 - 2010:

2008

- 10. – 13. mars i Oslo
- 3. – 8. mai: Pilegrimsvandring
- 2. – 7. oktober i Oslo

2009

- 27. – 28. januar i Tønsberg
- 30. mars – 2. april i Oslo
- 22. – 23. juni i Oslo, fra kl. 10 første dag til kl. 13 siste dag. (Ekstraordinært møte viet forslagene i gudstjenestereformen)
- 1. – 6. oktober i Oslo

2010

- 26. – 27. januar i Fredrikstad
- 22. – 25. mars i Oslo
- 30. september – 5. oktober i Oslo

Det ble holdt bispemøte 10.-13. mars 2008.

Møtet fant sted på Gjestehuset Lovisenberg i Oslo.

Disse deltok i møtet:

Biskop Olav Skjevesland, Agder og Telemark, Bispemøtets preses
Biskop Laila Riksaasen Dahl, Tunsberg, Bispemøtets visepreses
Biskop Ole D. Hagesæther, Bjørgvin
Biskop Ernst Baasland, Stavanger
Biskop Ole Christian M. Kvarme, Oslo
Biskop Per Oskar Kjølås, Nord-Hålogaland
Biskop Helga Haugland Byfuglien, Borg
Biskop Solveig Fiske, Hamar
Biskop Tor Berger Jørgensen, Sør-Hålogaland
Fungerende biskop Øystein Bjørdal, Møre
Fungerende biskop Knut Andresen, Nidaros

Biskop Solveig Fiske hadde permisjon onsdag 12. mars. I hennes sted møtte prost Nils Erlingmo.

Biskop Ernst Baasland hadde permisjon 10. mars og 11. mars før lunsj.

Møtet ble ledet av Bispemøtets preses, biskop Olav Skjevesland.

Generalsekretær Christofer Solbakken var sekretær for møtet.

Saksliste

BM 10/08	Innkalling og dagsorden	14
BM 11/08	Møte med kirkestatsråden.....	14
BM 12/08	Delegasjon av biskopens myndighet	14
BM 13/08	Kirkelig tilsyn	15
BM 14/08	Utviklingsprogram for proster	15
BM 15/08	Gudstjenestereformen.....	16
BM 16/08	Biskopenes forvaltning av kirkeloven §§ 18 og 21	18
BM 17/08	Oppnevning av valgkomite.....	19
BM 18/08	Bispemøtets arbeidsform	19
BM 19/08	Bispemøtets utredningsbehov	20
BM 20/08	Ordinasjonssamtalen.....	20
BM 21/08	Orienteringer.....	20
BM 22/08	Møteplanen	21
BM 23/08	Påkehilsen fra Bispemøtet.....	22

BM 10/08   Innkalling og dagsorden

Innkalling og dagsorden ble godkjent.

BM 11/08   Møte med kirkestatsråden

Statsråd Trond Giske, sammen med statssekretær Halvard Ingebrigtsen og avdelingsdirektør Thom Rafoss, møtte biskopene til samtale.

Følgende tema ble drøftet i samtalen:

1. Stat og kirke
2. Rekruttering til kirkelig tjeneste
3. Presesfunksjonen og Bispemøtets plass i den kirkelige struktur
4. Kirke og kultur
5. Levekår for folkekirken

BM 12/08   Delegasjon av biskopens myndighet

I samråd med Bispemøtet har departementet fastsatt ny tjenesteordning for biskoper, bl.a. for å avklare spørsmål knyttet til delegasjon av biskopens myndighet til prost og stiftsdirektør.

På bakgrunn av Bispemøtets behandling av saken (Sak BM 29/07), ble det nedsatt et utvalg til å utrede veiledende retningslinjer for hvordan biskopene delegerer myndighet til prost og domprost.

Utvalget har vært ledet av biskop Laila Riksaasen Dahl, og har for øvrig bestått av domprost Knut Erling Johansen og stiftsdirektør Kristian Stendahl. Generalsekretær Christofer Solbakken var sekretær for arbeidsgruppen.

Bispemøtet takker arbeidsgruppen for arbeidet. Bispemøtet slutter seg i hovedsak til de vurderinger som er gjort gjeldende, og vil særlig bemerke følgende:

Når det gjelder spørsmål om vigsling av diakon, kateket og kantor må det legges til grunn at vigslingsmyndigheten er lagt til biskopen. Det vil være uheldig å gjøre forskjell på ulike tjenestegrupper, og biskopen bør derfor i sin vigslingspraksis behandle alle tjenestegrupper likt.

Bispemøtet vil på bakgrunn av utredningen og samtalen i møtet utarbeide en punktvis veiledning for biskopens delegasjon til prostene.

BM 13/08   Kirkelig tilsyn

Vedtaket i Kirkemøtet 2007 om tilsetting av personer som lever i homofilt partnerskap, har gitt flere nye utfordringer. Enkelte i kirken føler uro overfor den aktuelle situasjonen, og gir uttrykk for dette på ulike måter.

En gruppe prester som står bak oppropet "For enhetens skyld" henvendte seg høsten 2007 til Bispemøtet med ønske om et møte. Henvendelsen ble behandlet i BM/AU sak 29/07 og i BM sak 03/08. På denne bakgrunn hadde BM/AU, samt biskop Ole D. Hagesæther, et møte med initiativtagerne til oppropet mandag 11. februar 2008.

Bispemøtet har merket seg den uro omkring den kirkelige situasjon som bl.a. er målbåret gjennom oppropet "For enhetens skyld".

Tilsynsfunksjonen i vår kirke er lagt til de 11 regionale, tjenestegjørende biskopene og ivaretas av disse. Bispemøtet legger dette til grunn for sitt arbeid med saken og for videre samtaler.

Bispemøtet vil på høstmøtet 2008 gjennomgå tidligere utredninger og vedtak om tilsynsfunksjonen i lys av den aktuelle situasjonen, og nedsetter en arbeidsgruppe til å forberede dette.

Arbeidsgruppen består av biskop Helga Haugland Byfuglien, leder, domprost Olav Dag Hauge og prost Terje Fonk. Generalsekretær Christofer Solbakken er sekretær for gruppen.

BM 14/08   Utviklingsprogram for proster

Bispemøtet har i samarbeid med departementet initiert et utviklingsprogram for proster, jf sak BM 16/06 og 02/07.

Nasjonal prostekonferanse avholdes i Stavanger 9.-11. april 2008, etterfulgt av regionale samlinger høsten 2008 og våren 2009.

En arbeidsgruppe ledet av biskop Ole D. Hagesæther og med domprost Øystein Bjørdal, stiftsdirektør Siv Birkeland, domprost Knut Erling Johansen, avdelingsdirektør Anne-Lise Brodtkorb og generalsekretær Christofer Solbakken arbeider videre med forberedelsene.

Biskop Ole D. Hagesæther og avdelingsdirektør Anne-Lise Brodtkorb presenterte de foreliggende planer.

Bispemøtet gav uttrykk for tilfredshet med forberedelsene og innholdet i kurset. I samtalen ble det fremmet flere innspill til det videre arbeidet med kurset. Bl.a. ble det pekt på forholdet mellom forvaltningsledelse og åndelig ledelse, behov for mer om strategisk ledelse, konflikthåndtering og samtalekompetanse. Det ble gitt uttrykk for at programmet var for tett og krevende prosessuelt. Videre at et rolleteoretisk perspektiv på prestens tjeneste, med fokus på hvilke normer som sendes mot presten, kunne være fruktbart.

Det blir videre viktig å formulere mer spesifikt hvilke forventninger som ligger til tiden mellom kurssamlingene, samt hva og hvordan ulike elementer i kurset skal følges opp.

BM 15/08   Gudstjenestereformen

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) har nå ferdigstilt sine forslag til ny dåps- og nattverdiliturgi. Forslagene er behandlet i Kirkerådet 13.-15. februar 2008, og skal sendes på høring i menighetene ca 1. september 2008, med tanke på ny behandling i Kirkerådet i mai 2009. Deretter sendes saken formelt til Bispemøtet som læresak, jf Kirkemøtets forretningsorden § 2-2 annet ledd og Regler for saksbehandling i liturgisaker § 5, før saken fremmes for Kirkemøtet 2009.

Bispemøtet har berammet et ekstraordinært møte 22.-23. juni 2009 til formell behandling av liturgiforslagene.

Med tanke på å legge til rette for en god og forutsigbar prosess, har Bispemøtet gjort en foreløpig drøfting av liturgiforslagene.

Bispemøtet forutsetter at liturgiene vil gjennomgå en grundig språkvask, slik at ordvalg, setningsbygging, stil og rytme blir ivaretatt på en god og konsistent måte.

Bispemøtet er videre opptatt av at den forestående høring og utprøving av liturgiene skal bli så god som mulig. Avgjørende i denne sammenheng er at menigheter og medarbeidere gis tilstrekkelig med tid til å gjøre seg kjent med liturgiene. På denne bakgrunn er Bispemøtet i tvil om den tid som er satt av til høring og utprøving vil være tilstrekkelig.

Bispemøtets gjennomgang har også avdekket at det kan reises vesentlige innvendinger til flere av detaljene ved de foreliggende liturgiforslag. Biskopene vil hver for seg komme tilbake med konkrete merknader til de foreslåtte liturgiene.

Når det gjelder dåpsliturgien vil Bispemøtet rose forslaget som rite, og slutter seg til forslagets tredeling av liturgien etter trinitarisk mønster.

Det fremlagte forslaget til nattverdiliturgi tilfører nattverden en bredere og mer innholdsrik referanse og tolkningsramme.

Bispemøtet vil anmode Kirkerådet om å gjøre høringsinstansene særskilt oppmerksom på følgende punkter:

Til dåpsliturgien:

- Kommer det tydelig nok frem i dåpsliturgien hvorfor dåpen behøves, og hva frelse i dåpen innebærer? Et sentralt motiv i det nye forslaget har vært å forsterke ”takken for barnet”. Dette er en teologisk adekvat justering som Bispemøtet stiller seg bak. Er det likevel grunn til å spørre om dette også har medført en justering av tanken om dåpens nødvendighet?
- Er sammenhengen mellom dåpen og troen tilstrekkelig klar?
- Er forbindelsen til hjemmet, og hjemmets ansvar for å gi trosopplæring til den dømte, tydelig nok?
- Er det i denne sammenheng sakssvarende å beskrive foreldre og faddere som ”forbilder”, jf pkt 15?

Til nattverdiliturgien:

- Er nattverdmåltidets realsakramentale karakter tydelig nok?
- Fremmer nattverdiliturgien en god forståelse av forsoningen, og er syndstilgivelsen tilstrekkelig ivaretatt?
- Hvordan kan liturgien veilede om bruk av brød og vin på en måte som både er teologisk holdbar og samtidig tar praktiske hensyn.
- Bør det instrueres at konsekrent vin som blir til overs skal drikkes opp?
- Skjelnes det tilstrekkelig mellom vårt offer og Guds gave i overgangen mellom takkoffer og nattverdfeiring?
- Har fredshilsenen fått en for dominerende plass i liturgien? Bør den gjøres til et valgfritt ledd?
- Bør det i Agnus Dei hete ”bar” i stedet for ”bærer”. Vil en presensform bidra til å forskyve forståelsen av Jesu soningsdød?
- Er prefasjonene godt nok formulert? Merk særlig overgangen fra fast ledd til kirkeårsavhengig variabel.
- Blir versus populum-motivet tillagt for mye vekt, på bekostning av menighetens blikkretning?

BM 16/08   Biskopenes forvaltning av kirkeloven §§ 18 og 21

Kirkelig fellestråd har forvaltningsansvaret for kirkebygg, jf kl § 18. Samme paragraf, siste ledd sier imidlertid at biskopen skal godkjenne anskaffelse og avhendelse av kirkens inventar og utstyr. Biskopene er videre delegert myndighet til å godkjenne ombygging og utvidelse av kirke etter kirkeloven § 21, jf Miljøverndepartementet og KKDs rundskriv T-3/2000.

KA – Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon har gjennom en henvendelse av 10. desember 2007 reist spørsmål om det er behov for en klargjøring av biskopens myndighet og bedre samordning av biskopenes forvaltning av ovennevnte bestemmelser.

Bestemmelsene i Kirkeloven §§ 18 og 21 er motivert ut fra hensynet til behovet for et overordnet tilsyn med kirkeforvaltningen. Biskopenes myndighet til å godkjenne anskaffelse og avhendelse av kirkens inventar og utstyr må utøves innen rammen av regelverket knyttet til kirkens liturgier og Kirkemøtets myndighet til å gi regler om kirkens inventar og utstyr. Biskopens rolle som godkjenningssinstans må på denne bakgrunn sies å være motivert ut fra hensynet til biskopens rolle som tilsynsmann med tanke på kirkens lære og liturgi.

Tekniske, økonomiske og kontraktsmessige elementer ved en søknad må anses å være ansvar for den primære kirkeforvalter, dvs kirkelige fellestråd. Biskopen utøver ikke legalitetskontroll av fellestrådet vedtak gjennom sin godkjenning. Biskopen bør derfor kunne legge til grunn at slike hensyn er forsvarlig ivaretatt, og at biskopens godkjenning er rettet mot det objekt saken gjelder og i særlig grad vurdert ut fra læremessige og liturgiske implikasjoner.

En prosedyre for biskopens forvaltning kan inneholde følgende elementer:

1. Menighetsråd og/eller fellestråd gjør vedtak.
2. Søknad sendes biskopen via prosten.
3. Prosten gjør påtegning, og ekspederer saken videre.
4. Biskopen innhenter uttalelse fra
  - a. Riksantikvaren hvis listeført eller fredet kirke, dersom dette ikke foreligger.
  - b. KKDs kirkekonsulent
  - c. Kirkerådets fagkonsulent for kirketekstiler
  - d. Evt bispedømmevise fagråd
  - e. Orgelfaglig kompetanse
  - f. Annen sakkyndig kompetanse ved behov.
5. Biskopen sammenfatter momentene i saken, og legger i sin behandling særlig vekt på
  - a. Kirkemøtets regler om kirkens inventar og utstyr
  - b. Menighetens behov
  - c. Biskopens vurdering av læremessige og liturgiske konsekvenser.

6. Biskopen kommuniserer vedtaket til søker, med kopi til prost og andre som har uttalt seg til saken.

Bispemøtet vil fremholde behovet for en felles prosedyre knyttet til biskopens godkjenning av kirkelig inventar og utstyr. Bispemøtet legger til grunn at biskopens godkjenning ikke innebærer legalitetskontroll av fellesrådets forvaltning. For å kunne legge til rette for god sakkyndighet i forvaltningen bør det vurderes å etablere bispedømmevise fagråd, slik det allerede er gjort i enkelte bispedømmer. Det er videre avgjørende at det finnes sakkyndig kompetanse som er uavhengig av søker.

BM 17/08   Oppnevning av valgkomite

Bispemøtet oppnevner biskop Finn Wagle og biskop Ole D. Hagesæther til valgkomite i forbindelse med valg av arbeidsutvalg på bispemøtet i oktober 2008.

BM 18/08   Bispemøtets arbeidsform

Bispemøtet har ved flere anledninger drøftet presesfunksjonen og rammene for utøvelse av vervet som preses, jf Sak BM 18/05 og 18/07 og notat fra biskop Finn Wagle av 18. mai 2005.

Det kan være hensiktsmessig å se på en videre utvikling av presesfunksjonen i en litt større sammenheng. Først og fremst henger presesfunksjonen sammen med Bispemøtets arbeidsform. Hvilken arbeidsform Bispemøtet ønsker å ta i bruk bygger igjen på den selvforståelse Bispemøtet har av seg selv som organ, og hvilken rolle en ser for seg at Bispemøtet skal ha i kirkestrukturen fremover. I denne sammenheng er det viktig å være i aktiv dialog med det utredningsarbeid som gjøres med tanke på utforming av en fremtidig kirkeordning.

Bispemøtet nedsetter en arbeidsgruppe bestående av biskop Ernst Baasland (leder), biskop Per Oskar Kjølaas og biskop Tor B. Jørgensen til å utrede nærmere hvordan presesfunksjonen bør styrkes og Bispemøtets arbeidsform videreutvikles. Arbeidsgruppens forslag behandles på høstmøtet 2008. Generalsekretæren er sekretær for arbeidsgruppen.

BM 19/08   Bispemøtets utredningsbehov

Bispemøtets oppgaver er av en slik karakter at det ofte vil være naturlig å få spørsmål utredet i en større bredde. Både av hensyn til den økonomiske planleggingen, og av hensyn til behov reist av den aktuelle kirkelige situasjon, bør Bispemøtet ha en langsiktig plan for kommende utredningsbehov.

Bispemøtet ber arbeidsutvalget jobbe videre med saken. Konsultasjon om samfunnets verdigrunnlag arrangeres i tilknytning til høstmøtet 2008, fortrinnsvis mandag 6. oktober 2008.

BM 20/08   Ordinasjonssamtalen

Biskop emeritus Odd Bondevik innledet til samtale om ordinasjonssamtalen.

BM 21/08   Orienteringer

Olav Skjevesland:

Delegasjonsreise til England og Skottland
Religionslederforum (STL)
Bruk av bispekåpe
Biskop Per Lønning 80 år

Solveig Fiske:

Norsk kvinnelig teologforening 50 år
Sentralt AMU
Styret i PTS

Ole D. Hagesæther:

Styringsgruppen for AVU

Ole Christian M. Kvarme:

Norges Kristne råd
Situasjonen for afghanske flyktninger i Norge

Laila R. Dahl:

Håndtering av liturgiske utfordringer knyttet til samlivsetiske spørsmål
Utredningsgruppe - Fremtidig ordning av arbeidsgiveransvaret
Styringsgruppen for VTP
Kontaktforum for ledelse og kompetanse (KLK)

Per Oskar Kjølaas:

Kirkelig utdanningssenter i nord (KUN)

Ernst Baasland:

Mellomkirkelig råd
Bispekonferanse i VELKD

Tor B. Jørgensen:

Samisk kirkeråd
Liturgisk utvalg
Oppfølging miljørådet, jfr KM-sak 4/07

Administrasjonen:

Sammen om å lede 2
Konsultasjon om situasjonen i Afghanistan

BM 22/08 Møteplanen

Bispemøtet fastsatte følgende møteplan for resten av året 2008 og årene 2009 og 2010:

2008

3. – 8. mai: Pilegrimsvandring
2. – 7. oktober i Oslo

2009

27. – 28. januar i Tønsberg
30. mars – 2. april i Oslo
24. – 26. juni i Oslo, fra kl. 10 første dag til kl. 13 siste dag. (Ekstraordinært møte viet forslagene i gudstjenestereformen)
1. – 6. oktober i Oslo

2010

26. – 27. januar i Fredrikstad
22. – 25. mars i Oslo
30. september – 5. oktober i Oslo

BM 23/08   Påkehilsen fra Bispemøtet

Til menigheter og medarbeidere i Den norske kirke

"Bispemøtet samlet til møte 10.-13. mars hilser menigheter og medarbeidere i Den norske kirke med nåde og fred i Jesu navn.

Påsketiden som ligger foran oss, gir oss mot og håp i troen på Jesus Kristus. Vår påkehilsen følges av en salmestrofe:

Kom til oss når vi frykter andres dommer,
du vårens yre skapermakt!
Forkynn at Jesus Kristus, når han kommer,
vil gi oss liv, slik han har sagt!
Så går vi ut
i tro til Gud
og lever uten frykt i nådens sommer."
(Holger Lissner/Eyvind Skeie)

Det ble holdt bispemøte 2. – 7. oktober 2008.

Møtet fant sted på Gjestehuset Lovisenberg i Oslo.

Disse deltok i møtet:

Olav Skjevesland
Laila Riksaasen Dahl
Ole D. Hagesæther
Ole Christian M. Kvarme
Per Oskar Kjølaas
Helga Haugland Byfuglien
Solveig Fiske
Tor B. Jørgensen
Ingeborg Midttømme
Knut Andresen
Berit M. Andersen

Møtet ble ledet av Bispemøtets preses Olav Skjevesland, og som vanlig fulgte en ordningen med saksordfører for hver sak. Det var ingen merknader til innkallingen.

Generalsekretær Christofer Solbakken var sekretær for møtet

Saksliste

BM 024/08	Konstituering	25
BM 025/08	Orienteringssaker.....	25
BM 026/08	Referatsaker	26
BM 027/08	Seminar om samfunnets verdigrunnlag - fredag 3. oktober	27
BM 028/08	Kirkelig tilsyn	27
BM 029/08	Bispemøtets arbeidsform	29
BM 030/08	Medie- og kommunikasjonsstrategi.....	30
BM 031/08	To kirker - én tro.....	30
BM 032/08	VTP-studenters samlivsform	31
BM 033/08	Trosopplæringsreformen og Bispemøtets rolle	32
BM 034/08	Kirkemøtesaker.....	32
BM 035/08	Oppnevninger	32
BM 036/08	Ny ekteskapslov - kirkelige konsekvenser	33
BM 037/08	Valg til Bispemøtets arbeidsutvalg.....	34
BM 038/08	Kirkelig skjema for vigsel	34
BM 039/08	Møteplan.....	35
BM 040/08	Gudstjenestereformen.....	36

BM 24/08   Konstituering

BM 24/08 Vedtak:

Innkalling og sakliste ble godkjent.

BM 25/08   Orienteringssaker

Biskop Ernst Baasland gav en orientering om økonomisaken hans familie er involvert i.

Statsråd Trond Giske og statssekretær Halvard Ingebrigtsen orienterte om statsbudsjettet.

Generalsekretær Olav Fykse Tveit orienterte om avtalen mellom Den norske kirke og Den evangelisk-lutherske frikirke, situasjonen i Kirkenes verdensråd og Det lutherske verdensforbund.

Skjevesland

Vigsling av ny biskop i Møre
Lambeth Conference 2008
Nasjonalt Landstadsenter

Fiske

Sentralt areidsmiljøutvalg (SAMU)
Samrådsorganet for overgrepssproblematikk (SRO)

Midttømme

Arbeidsgruppe i Helsedirektoratet: Om faglig veiledning vedrørende psykososial støttetjeneste

Visumsaken vedrørende kirkepresident Thomas Nyiwé, EELC, i anledning bispevigslingen i Møre

Andresen

Josef Moiba-saken i Oppdal

Jørgensen

Egede-jubileet

Liturgireformen

Kjølaas

Erfaringer fra "Veien til prestedtjeneste" (VTP)

Riksaasen Dahl

Erfaringer fra "Veien til prestedtjeneste" (VTP)

BM 25/08 Vedtak:

Bispemøtet tok orienteringssakene til etterretning.

BM 26/08**Referatsaker**

Det forelå referater fra:

Bispemøtets arbeidsutvalg 16. september 2008

Bispemøtets arbeidsutvalg 2. juni 2008

Kirkerådet 4. – 6. juni 2008

Mellomkirkelig råd 22. – 23. mai 2008

Mellomkirkelig råd 8. – 9. september 2008

Samisk kirkeråd 21. – 22. mai 2008

Samisk kirkeråd 3. – 4. september 2008

Kontaktforum for ledelse og kompetanse (KLK) 13. mai 2008.

BM 26/08 Vedtak:

Bispemøtet tok referatsakene til etterretning.

BM 27/08 Seminar om samfunnets verdigrunnlag

- 09.00 Kaffe/registrering
- 09.30 Biskop Olav Skjevesland, Bispemøtets preses
"Omvurdering av alle verdier" – pluralisme eller nihilisme?
- 09.45 Lagtingspresident Inge Lønning
"Vor kristne og humanistiske Arv" – verdiparagraf i Grunnloven
- 10.15 Førsteamanuensis Tore Lindholm
Samfunnets verdier og Grunnlovens verdier
- 10.45 Spørsmål og kommentarer fra salen
- 11.20 Sluttrunde fra panelet
- 11.30 Lunsj
- 12.30 Stortingspresident Thorbjørn Jagland
Religionene som verdibærere i samfunnet – sekularisme, liberalisme og multikulturalisme
- 12.55 Redaktør Knut Olav Åmås
Religionene som verdibærere i samfunnet – sekularisme, liberalisme og multikulturalisme
- 13.20 Spørsmål og kommentarer fra salen
- 14.00 Sluttrunde fra panelet
- 14.15 Biskop Helga Haugland Byfuglien
"Formål for framtida" – konsensus og dissens
- 14.30 Slutt

BM 27/08 Vedtak:

Seminaret ble gjennomført.

BM 28/08 Kirkelig tilsyn

Vedtaket i Kirkemøtet 2007 om tilsetting av personer som lever i homofilt partnerskap har gitt flere utfordringer. Enkelte i kirken føler uro overfor situasjonen og gir uttrykk for dette.

En gruppe prester som står bak oppropet "For enhetens skyld" (Carissimi-gruppen) henvendte seg høsten 2007 til Bispemøtet med ønske om et møte. Henvendelsen ble behandlet i BM/AU sak 29/07 og i BM sak 03/08. På denne bakgrunn hadde BM/AU, samt biskop Ole D. Hagesæther, et møte med initiativtakerne til oppropet mandag 11. februar 2008.

Carissimi-gruppen ber om at kirken utreder en permanent alternativ tilsynsordning. Samtidig ønsker de en kortsiktig avtale med Bispemøtet, konkretisert i fire punkter: 1)

Ved visitas tas biskopen imot som tilsynsmann av presten. 2) Presten har rett til å avstå fra å opptre i ornat og gjøre tjeneste i gudstjeneste hvor biskopen gjør tjeneste. 3) Presten har rett til å avstå fra å delta i nattverden som biskopen forretter. 4) Det etableres en interimsordning med en tilsynsmann som kan fungere som støttespiller/tredjeperson.

Bispemøtet behandlet saken våren 2008, jf protokoll til sak BM 13/08. Bispemøtet slo fast at ”tilsynsfunksjonen i vår kirke er lagt til de 11 regionale, tjenestegjørende biskopene og ivaretas av disse”.

Det ble samtidig nedsatt en arbeidsgruppe, bestående av biskop Helga H. Byfuglien, leder, domprost Olav Dag Hauge og prost Terje Fonk, til å gjennomgå saken og tidligere vedtak som en forberedelse til høstens bispemøte.

Arbeidsgruppens betenkning ble lagt til grunn for Bispemøtets behandling av saken.

BM 28/08 Vedtak:

Vedtaket i Kirkemøtet 2007 om tilsetting av personer som lever i homofilt partnerskap har gitt nye utfordringer. Det finnes en uro i kirken som får ulike uttrykk.

Bispemøtet tar på alvor at enkelte prester og andre vigslede medarbeidere finner det vanskelig å stå under tilsyn av biskop som har åpnet for at homofile i partnerskap kan gjøre tjeneste i vigslede stillinger. Bispemøtet vil gi uttrykk for vilje til å imøtekomme disse så langt som mulig innenfor gjeldende kirkerettslige rammer. Løsningen må avklares lokalt mellom biskop og medarbeider.

Ett element i en lokal løsning kan være at biskopen utpeker en prost til å stå i en særskilt rådgivnings- og veiledningsrelasjon til angjeldende medarbeider når det anses tjenlig. Biskopene vil kollegialt støtte hverandre i de løsninger som velges.

Bispemøtet fastholder at tilsynsansvaret i vår kirke er lagt til de elleve, regionale tjenestegjørende biskopene, og at alle prester og kirkelig tilsatte står under tilsyn av sin respektive biskop.

BM 29/08   Bispemøtets arbeidsform

Bispemøtet har ved flere anledninger drøftet Bispemøtets arbeidsform og balansen mellom det kongregasjonalistiske, synodale og episkopale i vår kirkeordning, herunder presesfunksjonen. På bispemøtet i mars 2008 ble det nedsatt en arbeidsgruppe til å utrede hvordan presesfunksjonen kan styrkes og Bispemøtets arbeidsform videreutvikles.

Demokratiutvalget nedsatt av Kirkedepartementet har senere foreslått å styrke presesfunksjonen i Den norske kirke, og sagt at dette eventuelt kan skje gjennom å opprette et tolvte bispeembete. Bispemøtet har merket seg at forslaget bl.a. er grunnlagt med behovet for å styrke den episkopale funksjon i vår kirkeordning. Forslaget imøtekommer flere behov som Bispemøtet selv lenge har gitt uttrykk for. På denne bakgrunn har Bispemøtet i sin høringsuttalelse gitt tilslutning til demokratiutvalgets anliggende og forslag.

En styrking av presesfunksjonen og eventuelt opprettelse av et tolvte bispeembete må konkretiseres nærmere gjennom en egen utredning.

Det ville være ønskelig at et slikt arbeid kunne gis en fremdrift som gjør det mulig at de økonomiske konsekvenser kan vurderes som en del av forslaget til Statsbudsjett for 2010 og de ordningmessige spørsmål bli behandlet av Kirkemøtet i 2009.

Bispemøtet vil for sin del videreføre arbeidet med Bispemøtets egen arbeidsform. Dette arbeidet vil naturlig omfatte den del av presesfunksjonen som gjelder ledelsen av Bispemøtet og funksjonen som representant for Bispemøtet som sentralkirkelig organ. Disse spørsmål vil det måtte arbeides videre med uavhengig av hvilke ordninger for presesfunksjonen som måtte bli valgt for fremtiden.

Arbeidsgruppen bestående av biskopene i Stavanger, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland - som ble oppnevnt i mars 2008 og som fremla sine foreløpige vurderinger i et internt notat til bispemøtet i oktober 2008 – vil derfor fortsette sitt arbeid frem mot bispemøtet i januar 2009.

BM 29/08 Vedtak:

Bispemøtet har ved flere anledninger drøftet sin arbeidsform og balansen mellom den kongregasjonalistiske, synodale og episkopale dimensjon i vår kirkeordning, inkludert ulike sider ved presesfunksjonen, Bispemøtets arbeidsform og balansen mellom den kongregasjonalistiske, synodale og episkopale dimensjon i vår kirkeordning.

Bispemøtet vil videreføre arbeidet med disse spørsmålene frem mot sitt møte i januar 2009. Dette arbeidet vil naturlig omfatte den del av presesfunksjonen som gjelder ledelsen av Bispemøtet og funksjonen som representant for Bispemøtet som sentralkirkelig organ.

BM 30/08   Medie- og kommunikasjonsstrategi

Arbeidsutvalget har drøftet behovet for en medie- og kommunikasjonsstrategi for Bispemøtet. Arbeidsutvalget ser grunner for at Bispemøtet bør anlegge en mer åpen holdning overfor henvendelser fra media og opptre mer proaktivt i offentligheten.

Bispemøtets hjemmeside på internett – www.kirken.no/bm ble oppgradert sommeren 2008. Samtidig ble det etablert en ”blogg” for preses, ”På biskopens blokk”. Bloggen har vært godt besøkt, og det er ved flere anledninger referert til bloggen i nyhetsoppslag i aviser, radio og TV.

Bispemøtet drøftet saken, og vil se nærmere på hvordan en mer proaktiv og åpen holdning overfor media og den aktuelle, offentlige debatt kan styrkes.

BM 30/08 Vedtak:

Det utarbeides en medie- og kommunikasjonsstrategi for Bispemøtet. Den skal ha til hensikt å fremme biskopenes og Bispemøtets synlighet i medieoffentligheten, koordinere medieopptredener, og bidra til at biskopene kan respondere raskere på aktuelle saker i kirke og samfunn.

BM 31/08   To kirker - én tro

Til saken forelå det tre dokumenter:

- ”To kirker – Én tro. Sammen som lutherske kirker i Norge (Oslo 2006)
- Revidert utkast til avtale av 14. mars 2008
- Saksfremlegg til DELFs synodestyre

Kirkemøtet skal i november 2008 behandle forslag til avtale mellom Den norske kirke og Den evangelisk lutherske frikirke. Avtaleinngåelsen har læremessig karakter, og skal derfor etter Kirkemøtets forretningsorden § 2-2 behandles i Bispemøtet før saken går til Kirkemøtet.

Rapporten fra samtalen mellom Den Evangelisk Lutherske Frikirke og Den norske kirke, sammen med det opprinnelige forslaget til avtale, foreligger i heftet ”To kirker – Én tro. Sammen som lutherske kirker i Norge (Oslo 2006).”

Samtalen mellom Den Evangelisk Lutherske Frikirke og Den norske kirke ble initiert ut fra behovet for å klarlagt prinsippene for samarbeidsrelasjonene mellom de to kirkene, inkl. tjenestegjøring av personer fra den ene kirken innenfor rammen av den andre. Samtalen ble avsluttet i 2006 med en felles anbefalt avtaletekst.

En omfattende høringsprosess ble gjennomført fra Den norske kirkes side. Av de 14 innkomne svarene gikk 13 inn for avtaleinngåelsen og 1 imot.

BM 31/08 Vedtak:

Bispemøtet har fått seg forelagt revidert utkast til avtale av 14. mars 2008 mellom Den Evangelisk Lutherske Frikirke og Den norske kirke. Bispemøtet anbefaler at Kirkemøtet gir sin tilslutning til avtalen.

BM 32/08   VTP-studenters samlivsform

Fra flere hold er det reist spørsmål ved hvorvidt biskopene stiller krav til VTP-studenters samlivsform i forbindelse med gjennomføring av stiftspraksis. Senest er dette reist av Presteforeningen i møte med Bispemøtets arbeidsutvalg 31. mars 2008 (BM/AU sak 19/08). Studentrepresentanter gir uttrykk for at de opplever at det er biskopenes forventning at studentene enten er enslige eller gift. Lærestedene gir med ulik styrke uttrykk for usikkerhet rundt hvilke krav eller forventninger som gjelder og skepsis til å stille spørsmål ved samboerskap som samlivsform.

I den grad studentenes samlivsform blir tematisert i forbindelse med stiftspraksis, synes det å være behov for en klarere beskrivelse av gjeldende forventninger og evt forutsetninger. Det gjelder særlig hvis samlivsform settes som en forutsetning for gjennomføring av stiftspraksis.

BM 32/08 Vedtak:

Bispemøtet viser til vedtak i sak BM 05/06, og vil ta nytt initiativ til samtaler med lærestedene.

BM 33/08 Trosopplæringsreformen og Bispemøtets rolle

Trosopplæringsreformens prosjektperiode nærmer seg slutten, og skal over i en ny driftsfase. I den forbindelse skal også nye planverk vedtas i løpet av 2009, og reformen skal implementeres. Bispemøtet drøftet hvordan dette vil berøre biskopens tjeneste.

BM 33/08 Vedtak:

Bispemøtet samtalet om status for trosopplæringsreformen, og drøftet den særlig med henblikk på Bispemøtets, biskopenes og bispedømmerrådenes rolle.

BM 34/08 Kirkemøtesaker

Til saken forelå:

- forslag til sakliste for Kirkemøtet 2009.

BM 34/08 Vedtak:

Bispemøtet drøftet forslag til sakliste for Kirkemøtet 2009.

BM 35/08 Oppnevninger

BM 35/08 Vedtak:**Styringsgruppen for arbeidsveilederutdanning (STAVU)**

Som ny leder av STAVU oppnevnes Ingeborg Midttømme, med Tor Singaas som vara, frem til 2010.

Konferansen av europeiske kirker (KEK) sin generalforsamling i 2009

Som delegat til KEKs generalforsamling innstilles for Kirkemøtet Ernst Baasland, med Tor B. Jørgensen som vara.

Det lutherske verdensforbunds (LVF) generalforsamling i 2010

Som delegat til LVFs generalforsamling innstilles for Kirkemøtet Helga Haugland Byfuglien, med Solveig Fiske som vara.

Kirkerådets Nemnd for gudstjenesteliv (NFG)

Som medlem av NFG under Kirkerådet oppnevnes Laila Riksaasen Dahl, med Tor Singaas som vara, for kommende periode.

BM 36/08 Ny ekteskapslov - kirkelige konsekvenser

Til saken forelå:

- Notat fra generalsekretæren til høring i Stortinget av 21. april 2008
- Besl. O. nr 91 (2007-2008)
- Diverse presseklipp

Ny ekteskapslov ble vedtatt av Odelstinget 11. juni 2008 med virkning fra 1. januar 2009. Hovedendringen består i at homofile og lesbiske kan inngå ekteskap. Kirken gis en vigselfrett, men ingen vigselfplikt. I Stortingets høring fremmet Bispemøtet sammen med Kirkerådet det synspunkt at loven burde få en presisering om at vigsel ved prest bare er gyldig dersom vigsel skjer etter liturgi forordnet av Kirkemøtet.

Stortinget tok kirkens anliggende inn i komiteens merknader, og tok også henstillingen til følge om å innføre en ytterligere presisering i lovteksten. Ekteskapsloven § 16 første ledd fikk dermed et nytt tredje punktum: "Et ekteskap er ugyldig dersom prest i Den norske kirke ikke har fulgt liturgi fastsatt av Kirkemøtet."

Den norske kirkes vigselfliturgi gjelder inngåelse av ekteskap mellom en mann og en kvinne. Dette fremgår av liturgiens alminnelige bestemmelser, pkt 1. En privat modifisering av liturgiens ledd, tekster og formuleringer vil ikke endre dette. Vigself av homofile par forutsetter derfor et nytt liturgivedtak i Kirkemøtet. Inntil så eventuelt skjer, vil vigself av likekjønnede av prest ikke være gyldig. I denne sammenheng bør det også påpekes at prest er forpliktet til kirkens ordening og liturgier, jf Tjenesteordening for menighetsprester § 7, og har ingen vigselffullmakt løst fra dette. En prest kan derfor ikke vie på grunnlag av et borgerlig ritual for ekteskapsinngåelse.

BM 36/08 Vedtak:

Stortinget har vedtatt ny ekteskapslov som trer i kraft 1. januar 2009.

Ut fra den nye ekteskapsloven er det klart at prester ikke kan forrette ved inngåelse av likekjønnet ekteskap. Ekteskapsloven § 16 første ledd, tredje punktum sier: "Et ekteskap er ugyldig dersom prest i Den norske kirke ikke har fulgt liturgi fastsatt av Kirkemøtet". Den gjeldende liturgi for ekteskapsinngåelse og forbønn for borgerlig inngått ekteskap forutsetter at ekteskap inngås mellom en kvinne og en mann, jf liturgiens alminnelige bestemmelser, pkt 1.

Borgerlig ekteskapsinngåelse i kirkehuset anses ikke å være i samsvar med regler for bruk av kirken.

Forbønn for personer som har inngått likekjønnet ekteskap kan skje på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Bispemøtet fremholder samtidig at slike forbønnsbehandlinger ikke må fremstå som en ny liturgisk ordning eller ha vigselslignende karakter, jf Bispemøtets vedtak i sak 03/08: ”En bør unngå forbønnsbehandlinger som kan oppfattes som en ny liturgisk ordning.”

BM 37/08   Valg til Bispemøtets arbeidsutvalg

Til saken forelå:

- innstilling fra valgkomiteen.

BM 37/08 Vedtak:

Bispemøtet velger Helga Haugland Byfuglien til visepreses, Ole Christian M. Kvarme til medlem av arbeidsutvalget og Solveig Fiske til vara til arbeidsutvalget for perioden 2008-2010.

BM 38/08   Kirkelig skjema for vigsel

Flere kirkelige instanser har tidligere problematisert at opplysningene som fremkommer på prøvingsattesten ved vigsler er mangelfulle.

Det står ikke noe om medlemskap i Den norske kirke, og det fremkommer heller ikke om brudefolkene har vært gift tidligere. Dette har skapt en del praktiske problemer lokalt.

Barne- og likestillingsdepartementet har vurdert saken, men vil ikke endre prøvingsattesten slik at disse opplysningene kan inkluderes. Det henvises til at dette er spørsmål som ikke er knyttet til vilkår for å inngå ekteskap, men at det handler om personlige forhold som det er trossamfunnets oppgave å be om.

Bispemøtet har drøftet saken med Presteforeningen.

Det anses hensiktsmessig at det utarbeides et eget kirkelig skjema til bruk ved mottak av bestilling av kirkelig vigsel, som inkluderer spørsmål om kirketilhørighet og tidligere ekteskap. Det utarbeides samtidig en veiledning for saksbehandling av anmodninger om kirkelig vigsel.

Et slikt skjema vil ikke bare sørge for at alle relevante opplysninger innhentes. Det vil også erstatte mange lokalt utarbeidede skjemaer som er i bruk og er av ulik kvalitet. På denne måten vil et nytt skjema bidra til å kvalitetssikre kirkens vigselpraksis.

Det antas at biskopen som leder av prestedtjenesten i bispedømmet har myndighet til å pålegge kirkelige vigslere å benytte et slikt skjema.

BM 38/08 Vedtak:

Bispemøtet utarbeider et kirkelig skjema for bestilling om kirkelig vigsel og en veiledende rutine for mottak av anmodning om kirkelig vigsel. Biskopen distribuerer skjemaet og veiledning til bispedømmets prester.

BM 39/08   Møteplan

BM 39/08 Vedtak:

Bispemøtet fastsatte følgende møteplan for årene 2009, 2010 og 2011:

2009

27. – 28. januar i Tønsberg

30. mars – 2. april i Oslo

24. – 26. juni i Oslo, fra kl. 10 første dag til kl. 13 siste dag. (Ekstraordinært møte viet forslagene i gudstjenestereformen)

1. – 6. oktober i Oslo

2010

26. – 27. januar i Fredrikstad

22. – 25. mars i Oslo

18. – 22. oktober i Oslo

2011

25. – 26. januar i Hamar

11. – 14. april i Oslo

17. – 21. oktober i Oslo

BM 40/08   Gudstjenestereformen

BM 40/08 Vedtak:

Bispemøtet uttrykte på sitt møte i januar (sak 05/08) og i mars 2008 (sak 15/08) generell tvil om at den tid som er satt av til høring og utprøving vil være tilstrekkelig. Bl.a. pekte Bispemøtet på behovet for en grundig språkvask.

Biskopene uttrykte dessuten bekymring for at den korte høringsfristen (1. februar 2009) ikke gir menighetene tilstrekkelig tid til gjennomgang av det omfattende materiale. Det kan også være ønskelig med en utprøving gjennom et helt kirkeår. Biskopene er også opptatt av at gjennomføringen av reformen trenger lengre modningstid enn det som det nå er lagt opp til.

Bispemøtet har drøftet status for gudstjenestereformen og pekt på bl.a. at den liturgiske musikk ikke foreligger og dåpsliturgien er forsinket. Liturgien på nynorsk trenger språklig gjennomgang.

Bispemøtet ber derfor om at høringsfristen for nyordning av hovedgudstjenesten, ny tekstbok og ny salmebok utsettes til 31. desember 2009.

